

Uluslararası Sosyal Siyasal ve Mali Araştırmalar Dergisi

International Journal of Social, Political and Financial Researches

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ussmad>

Araştırma Makalesi/ Research Article

Avrupa'nın Maliye Bilimine Etkisi

The Impact of Europe on the Science of Public Finance

Şahin Ay^a

^aDr. Öğr. Üyesi, Siirt Üniversitesi, Kurtalan MYO Maliye Programı, sahinay@siirt.edu.tr ,ORCID: 0000-0002-3036-2155

MAKALE BİLGİSİ

Makale Gönderim Tarihi: 09.09.2025

Makale Kabul Tarihi: 21.10.2025

Anahtar Kelimeler: Maliye Bilimi, Maliye Tarihi, Avrupa Merkeziliği

JEL Kodları: E62, B10, N30

ÖZ

Avrupa ülkelerinin pek çok alanda önemli etkileri bulunmaktadır. Bu etkinin sebepleri ve uluslararası etkisinin bu kadar geniş kapsamlı olması önemli bir tartışma konusudur. Sadece toplumsal, siyasi veya sosyolojik olaylarda değil mali ve ekonomik olaylarda da Avrupa'nın ciddi tahakkümü yüzyıllardır sürmektedir. Maliye biliminde Avrupa'nın etkisi incelendiğinde ise pek çok mali doktrinin ortaya çıktığı yer ve ortaya çıkaran bilim insanlarının Avrupalı olduğu görülmektedir. Bu mali doktrinlerin etkisi sadece Avrupa'da görülmemiş olup dünyanın pek çok yerine yayılmıştır. Hatta Avrupa ülkeleri arasında geçerliliği azalan sistemlerin halen diğer kıtalarda bulunan ülkelerde uygulanmaya devam ettiği bilinmektedir. Vergileme ilkeleri ve vergi sistemleri bağlamında da Avrupa öncü konumdadır. Modern vergi sistemlerinde yer alan pek çok vergi türü Avrupalılar tarafından ortaya atılmış olup günümüzde ülkelerin en önemli gelir kaynakları arasında yer almaktadır. Bu durum bütçe ve uluslararası maliye alanlarında da etkisini sürdürmektedir. Avrupa Merkeziliğinin bunca yıldır tüm dünyada maliye alanında otorite olması tarihsel süreçteki birbirini izleyen hegemonik yaklaşımların bir sonucudur.

ARTICLE INFO

Article Received: 09.09.2025

Article Accepted: 21.10.2025

Keywords: Public Finance Science, Public Finance History, Eurocentrism

JEL Codes: E62, B10, N30

ABSTRACT

European countries exert significant influence in many areas. The reasons for this influence and its widespread international impact are subject to considerable debate. Europe's significant dominance has persisted for centuries, not just in social, political, or economic affairs. The development of European influence in public finance science is evident in the emergence of many fiscal doctrines, and the emergence of these scholars appears to be European. The influence of these fiscal doctrines was not limited to Europe but has spread to many parts of the world. Indeed, systems once believed to have disappeared among European countries continue to be prevalent on other continents. Taxation systems and their implementation also reflect Europe. Many tax types in modern tax systems were introduced by Europeans and are among the most important sources of revenue for countries today. This also strengthens the budget and international public finance spheres. Eurocentrism's long-standing authority in the global public finance sphere is a solution to the hegemonic approaches that have succeeded throughout history.

Giriş

Avrupa kıtasını oluşturan ülkelerin siyasal anlamda dünya üzerinde önemli tahakkümünün olduğu görülmektedir. Siyasal tahakkümün önemli bir tarihsel boyutu vardır. Tarihsel süreç içerisinde Avrupa Devletleri pek çok ülke ile mücadele etmekle birlikte birbirleri ile de kıyasıya mücadele etmişlerdir. Uzun yıllar süren savaşların hem toplumsal hem de ekonomik anlamda pek çok yansıması olmuştur. Akabinde özellikle coğrafi keşifler ile birlikte Avrupa özelinde yeni bir dönem başlamıştır. Coğrafi keşiflerin ortaya çıkardığı yeni kaynaklar bir süre sonra ekonomik anlamda zenginlikleri beraberinde getirmiş olup bu zenginlikler yeni ekonomik çözümlere ve uygulamalara sebep olmuştur. Maliye biliminin hem tarihsel içeriklerine hem de mevcut uygulamalarına bakıldığında Avrupa'nın çok ciddi etkisinin olduğu görülmektedir. Avrupa uygulamalarının maliye için öncü olduğunu söylemek doğru olacaktır. Fakat burada bir tarihsel birikimin akabinde gelişmeler yaşandığını belirtmek gerekmektedir. Devlet olgusunun ortaya çıkması ile birlikte var olan maliye bilimi uzun yıllar boyunca pek çok medeniyetin ortaya koyduğu birikimin neticesinde gelişme göstermiştir.

İlk Çağ'da Sümerler, Asurlar, Hititler ve Mısırlılar ile birlikte Yunanlar ve Romalılar'ın maliye bilimine dair pek çok ilke imza attıkları bilinmektedir (Doğan ve Demirci-Çakıroğlu, 2021, s. 19-24). Orta Çağ'da hem Batı Roma'nın hem de Doğu Roma'nın pek çok mali uygulamasına rastlanılmaktadır (Başaran, 2021, s. 35-42). Bunlarla birlikte Orta Çağ'da İslam Medeniyetlerinde de pek çok yenilikçi mali uygulamaya ve düzenlemeye rastlanılmaktadır (Günay, 2020, s. 76-77). Avrupa'nın maliye alanındaki yükselişi ve öncülüğü Yakın Çağ'da bariz bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Avrupa'da ortaya çıkan pek çok mali uygulama sadece kıta içerisindeki ülkeleri etkilememiş aynı zamanda çok uzun süredir hüküm süren medeniyetler üzerinde de etkili olmuştur. Hem kapitalizm uygulamalarının hem de Sosyalizm uygulamalarının ve fiktisel yapılarının Avrupa'da şekillenmesi de bu duruma katkı sunmaktadır. Bir ideoloji, ekonomik sistem veya üretim biçimi şeklinde yorumlanabilecek bu kavramların coğrafi olarak Avrupa'dan çok uzakta yer alan ülkeleri etkilemesi veya ideolojilerin veya doktrinlerin laboratuvarı gibi olmaları Avrupa'nın gücünün önemli bir göstergesidir. İdeolojiler birbirlerine zıt olsa bile uygulama temellerinin Avrupa görüş açısı ile olması pek çok ülkede farklı sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu kapsamda çalışmada ilk olarak kısa bir Avrupa tarihi ifade edilmiş olup ardından maliye bilimi ile ilişkisi açıklanmıştır. Bu bölümde ayrıca Avrupa Merkezçiliği kavramı ve bu kavramın ekonomik dinamikler üzerindeki etkisine değinilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde Maliye biliminde Avrupa'nın etkileri ekonomik ve mali doktrinler, vergi türleri, bütçe, gelir kavramı ve uluslararası maliye kapsamında açıklanmaya çalışılmış ve devamında sonuç kısmına yer verilmiştir.

1. Maliye Bilimi ve Avrupa

İktisat tarihi hem illiklik tarihi boyunca hem de uygarlık tarihi boyunca yaşanan iktisadi düşünceleri ve olayları kapsamaktadır. İktisat tarihinin insanlık tarihi ile eş zamanlı olarak başladığını söylemek yanlış olmayacaktır. İktisat tarihi içerisinde maliye ise devlet ile var olmuştur. Devletlerin kendilerine biçilen misyonu kurumsal taban içerisinde yapabilecekleri müessese maliyedir. Devletler bünyesinde askeriye, adliye ve maliye en önemli üç unsuru oluşturmakla birlikte halen modern devletler için en önemli kurumsal faaliyetler bu kapsamda yapılmaktadır (Yereli, 2021, s. 2,3). Modern dünya sistemi tarihi incelendiğinde büyük bir oranda Avrupa Devletleri ve halklarının dünyanın diğer bölgelerine yayılmalarının tarihi ile karşılaşmaktadır. Bu mesele kapitalist dünya sisteminin oluşumunun en önemli etkisidir (Wallerstein, 2007, s. 15). Avrupalı uluslar, ulusal burjuvazi zenginliğini ellerine almalarının ardından ulusal birliğe ulaşmışlardır. Tacirleri, memurları, ticareti ve bilimi tekellerine almışlardır. Burjuvazinin iktidarının ardından Avrupa'da sanayileşme hareketleri, kitle iletişim araçlarının gelişimi ve ardından deniz aşırı pazarlar aranmaya başlanmıştır (Fanon, 2014, s. 99). Diderot'un yayımladığı ve Aydınlanma kültürü kapsamında en önemli referans kitapları arasında sayılan Encyclopedie'de Jaucourt tarafından Avrupa değerlendirmesinde; Avrupa'nın boyut bakımından en önemsiz fakat en zengin ve en uygar kıta olduğunu ifade etmiştir. Bu makale aynı zamanda Avrupa monarşilerinin güçlerinin harcama büyüklüğünden, girişimlerinin devasallığından ve askeri birliklerinin dışında doğa hukukunun kuruluşuna yaptığı katkılarını Avrupa'nın üstünlüğünün üzerinde etkili olduğunu ifade etmektedir (Fontana, 2010, s. 137-138). Dünya'nın diğer bölgelerinden daha üstün olduğu düşüncesi Avrupa içerisinde Avrupa ulusalcılığının dışavurumu üzerinde büyük bir etki göstermiştir. Avrupa'nın deniz aşırı yayılması ve büyük sınırlara ulaşılmasından önceki süreçte bile pek çok Avrupalı kendi kıtalarını diğer kıtalara kıyasla oldukça önde görmüşlerdir. Bu kapsamda ekonomik gelişme, entelektüel üstünlük ve ticari başarı gibi birtakım olgular Avrupa ulusalcılığı ve Avrupa merkezçiliğinin iç içe geçmesine neden olmuştur. Bu durum Avrupa evrenselciliğinin kıtanın üzerine kurulu olması durumunun Avrupa kültürünün eşsiz olmasından kaynaklı evrensel olduğu iddialarını da beraberinde getirmiştir (D'Appollonia, 2010, s. 199). Sadece maliye bilimi üzerine değil siyasi düşünceler tarihi üzerinde de Avrupa'nın uzun yıllar itibarıyla büyük bir etkisi bulunmaktadır. Bu etki sadece Avrupa sınırları içerisinde kalmayıp dünyanın pek çok ülkesinde düşünce biçimlerinin üzerinde etkili olmuştur. Rönesans ve Reform hareketleri ile Avrupa etkisi hem kıtada hem de diğer ülkeler üzerinde etkisini arttırmıştır. O dönemde Martin Luther, Thomas Münzer ve Jean Calvin gibi önemli

isimler özellikle din temelli tartışmalara yeni boyutlar getirmiş ve sorgulanamaz denilen pek çok durumun sorgulanmasına neden olmuşlardır (Merriman, 2020, s. 110-126). Yine Niccolo Machiavelli'nin ortaya attığı iktidar tartışmaları ve tarihsel süreç bağlamında bireylerin iktidar ile olan ilişkileri Avrupa özelinde büyük yankı uyandırmıştır (Boyras, 2020, s. 91). Bununla birlikte siyasal düşüncelerin laik ve bilimsel olması yönündeki fikirleri hem kendi döneminde hem de sonraki dönemlerde pek çok devlet yapısı üzerinde etkili olmuştur. Yine Jean Bodin, Thomas Hobbes, John Locke ve David Hume gibi isimlerin varlığı ve meydana getirdikleri entelektüel sermaye Avrupa için pek çok alanda öncü olunmasına olanak sağlamıştır.

1.1. Avrupa Merkeziliği ve Avrupa'daki Gelişim Süreci

Kültür ve kültür bilinci birbirleri ile iç içedir. Bir kültür bilinci, kültürün taşıyıcısının belirlenmesine, özgül bir yaşam tarzı ortaya koymaya ve bu yaşam tarzının üstünlüğüne inanılmasını gerektirmektedir. Avrupa'daki kültür yazılı tarih içerisinde bütün kültürler arasında en kısa maziye sahip olandır. Fakat Avrupa geleneği geçmişe dönük bir şekilde yaratılmıştır. Bu kültür kapsamında üç tane önemli unsur ihraç edilmek üzere tasarlanmıştır. Bu unsurlar kapitalizm, modern ulus devletlerin yönetimi ve sanayileşmedir. Bu üç unsur bir müddet sonra sadece Avrupa ile sınırlı kalmamış ve yayılmıştır. Buna ek olarak totalitarizm de liberal demokrasi gibi bir Avrupa icadı olup Avrupa namına yayılmıştır (Heller & Feher, 1993 s. 210-217).

Tarih bilimi içerisinde Avrupa Merkeziliği, tarihin Antik Yunan ile başladığını Avrupa'daki tarım devrimi ve İtalyan şehir devletlerinin yükselişi ile devam ettiği iddia edilmektedir. Bu dönemin ardından Avrupalıların Rönesans kapsamında Yunan fikirlerini yeniden önemsedikleri ve bilimsel devrim kapsamında yeni çözümler yapıldığını belirtirler. Bu durum Avrupa'da aydınlanma, demokrasi, sanayileşme ve kapitalist dünyaya neden olmuştur. Avrupalılar merkezilik fikirleri kapsamında modern dünyayı kimseden katkı almadan kendi kültürel ve politik birikimleri ile yaptıklarını belirtmişlerdir. Yani küresel çapta medeniyeti kendilerinin belirlediklerini ifade etmişlerdir (Bowden, 2009, s. 9-11). Avrupa merkeziliğin günlük hayatta pek çok alanda yansımaları ile karşılaşılmaktadır. Küresel dünya için kullanılan doğu ve batı kavramlarının sadece yön belirtip belirtmediği tartışılmaktadır. Bununla birlikte Ortadoğu ifadesi belirlenirken nereye göre o coğrafyaya o adın verildiği, dünyanın en eski medeniyetleri arasında yer alan ve bugün halen küresel bir güç olan Çin için Ortadoğu ifadesi belirsizlikleri beraberinde getirmekle birlikte diğer önemli bir tartışma konusu olmaktadır (Davutoğlu, 2001, s. 129-130).

Wallerstein (2021)'e göre, Sosyal bilimlerde de Avrupa merkeziliğinin etkisi oldukça büyüktür. Sosyal bilimlerde konu seçimlerinin ve metodolojilerin Avrupa etkisi altında olduğu görülmektedir. Sosyal bilimlerin tarih yazımı, evrenselcilik, batı medeniyeti, şarkiyatçılık ve ilerleme fikrinin dayatılması kapsamında Avrupa merkezietçilik temelinde olduğu söylenmektedir.

Avrupa kıtasında burjuvazinin gelişimiyle birlikte; ideoloji, laik burjuvazi ve sermaye birikimi konularında başarıya ulaşılmıştır. Ayrıca minimumda olsa bir refah düzeyine ulaşılmıştır. Az gelişmiş ülkelerdeki burjuvazi ise vizyon ve yaratıcılıktan uzak bir tavır takınmıştır. Diğer bazı ülkeler batılı el kitaplarında yazan şeyleri ezberleyip Avrupa kopyası olmaya çalışmış fakat karikatür olmanın ötesine gidememişler (Fanon, 2014, s. 173, 174). Avrupa kimliği belirsizlikler içermekle birlikte, kimileri için bir gurur kaynağı iken kimileri için de bir küçümseme kaynağıdır. Diğer kimliklerde olduğu gibi Avrupa kimliği de bir inşa neticesinde ortaya çıkmış olup anlaşılması zor uluslardan ziyade coğrafi ifadelerle yakındır. 19. yüzyıl öncesinde büyük bir kesim Asyalı veya Afrikalı olduğunu söylemekten imtina ederken Avrupalılar İspanyol, Alman ya da Britanyalı yerine kendilerini çoğu zaman Avrupalı olarak ifade etmişlerdir (Hale, 3, s. 1993). Genel itibarıyla ekonomik bir varlık biçiminde adlandırılan ve temelde yıkıcı savaşları sona erdirmek amacıyla tasarlanan Avrupa'yı iki dönem biçiminde ele almak mümkündür. Bu dönemlerden ilki evrensel monarşi tehdidi ve din savaşlarının bitmesinin ardından Avrupa'nın ticaretten kaynaklı olarak birlikte hareket eden bir devletler birliği olarak ifade edildiği ve 1713-1789 yılları arasındaki Aydınlanma Çağı, diğer dönem ise içerisinde bulunduğumuz dönemdir (Pocock, 2010, s. 87).

Aydınlanma çağının ardından İkinci Dünya Savaşı'na kadar Avrupa emperyalizmi ciddi bir yükselişe girmiştir. 1800'lü yıllarda dünyanın yaklaşık %55'ini ellerinde tuttuklarını belirtmiş olmalarına rağmen yaklaşık %35'ini kontrol etmişlerdir. 1878'de 83 bin mil karelik bir artış meydana gelmiş olmakla birlikte 1914 yılında 240 bin mil kareye yükselmiştir. Bu durum yeryüzünün yaklaşık %85'inde Avrupa emperyalizminin etkisi olduğunu göstermektedir (Said, 2005, s. 8). Avrupa için Rönesans çok önemli bir dönüm noktasıdır. Rönesans ile dünyada köklü değişimin iki önemli boyutu ortaya çıkmıştır. Bunlardan ilki Avrupa'da kapitalist toplumun belirginleşmesi diğeri ise dünyanın Avrupa toplumu tarafından fethi durumudur. Yani dünya ile kapitalist toplumun temelleri atıldığı zaman diliminde metafiziğin egemenliğinin azaldığı bilinmektedir. Böylelikle kültür devrimi ile bilimsel gelişmelerin artması ve bunların üretici güçlerin geliştirilmesi için seferber edilmesi Avrupa uygarlığının evrensel boyutlarının bilincine varmasına neden olmuştur (Amin, 2014, s. 87). 18. yüzyıl aynı zamanda dönemin diğer önemli büyük gücü olan Osmanlı İmparatorluğu ile Avrupa arasındaki etkileşimlerin

arttığı bir dönem olmuştur. Bu etkileşim sonraki yıllarda da devam etmiştir. 18. yüzyıl ile birlikte Türk fetihlerinin azalması, Osmanlı İmparatorluğunun topraklarının daralmasına sebep olmuştur. Ardından Osmanlı'nın Batı'ya açılması süreci başlamıştır. Avrupa'nın idare yöntemi, eğitim ve hukuk sistemi ile giyim kuşam hatta mimarisinin Osmanlı tarafından örnek alındığı bir süreç başlamıştır (Solnon, 2024, s. XVI). 19. yüzyılda ekonomik kabuller ve bu kabulleri temel alan kurumlar Avrupa kıtasının büyük bir kısmında yayılmıştır. Adam Smith ve David Ricardo'nun iktisadi teorileri pek çok Avrupa ülkesinin kullanmış olduğu en temel ekonomik teorilerin başında gelmiştir. Serbest ticaret sistemi, altın standardı, modern mülkiyet hakları gibi pek çok uygulama kıtada yayılım göstermiştir. Kıtanın genelinde iktisadi kurumların ve hukuk sistemlerinin benzerlikleri hatta bankacılık sistemleri ve merkez bankalarının yapıları Avrupa'yı Avrupalılaştırmıştır (Berend, 2023, s. 3).

2. Maliye'de Avrupa Tahakkümü

Ortaçağ'dan Modern Çağ'a geçişte Avrupa'daki kültürel ve toplumsal değişikliklerin rolü büyüktür. Aydınlanma ile beraber pozitif bilimler ilerlemiş, hümanizm etkisiyle insan merkezli dünya görüşlerinde gelişmeler olmuştur. Katolik kilisesinin reform hareketleri neticesinde tartışılmaya başlanması ile Hristiyan toplumunda bölünmeler olmuştur. Mutlak monarşi içerisinde devlet başkanları yetkileri kendilerinde toplamış ve devamında burjuva sınıfı doğmuştur (Tulga, 2013, s. 182). Bunlarla birlikte 15. yüzyıldan itibaren Avrupa'nın daha çok batısına sıkışmış olan Avrupalılar, atıl Avrupa topraklarının doğal kaynaklar bakımından yetersizleşmeye başlaması, ürünlerin kısıtlı olması ve topraktan istenilen verimi alamamalarından kaynaklı yeni arayışlar içerisine girmişlerdir (Çolak, 2015, s. 13). Avrupa'nın Avrupa dışındaki dünyayı keşfetmeye başlaması coğrafyaya büyük bir yenilik katmıştır (Wallerstein, 2005, s. 25). İspanyolların 1400'lü yılların sonunda Amerika kıtasını keşfetmeye başladıkları dönemde İngiltere Gül Savaşları adı verilen iç savaşın ardından yaralarını sarmaya çalışan ve gücü azalmış bir Avrupa Devleti konumundadır (Acemoğlu ve Robinson, 2013, s. 25). Fakat sonraki süreçte Avrupa'nın en önemli güçlerinden biri olmayı başarmış ve pek çok ekonomik disiplinin şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Özellikle Maliye alanında İngiliz etkisi pek çok yerde görülmüştür. Avrupa'nın dünyanın pek çok yerindeki ekonomik tahakkümü aynı zamanda maliye bilimi üzerinde de etkili olmuştur. Maliye biliminin doğuşu Avrupa kıtasında başlamış olup sonraki pek çok süreç Avrupa temelli teoriler ve uygulamalar ile süregelmiştir. Avrupa Merkezîyetçiliğinin yansımaları maliye biliminin pek çok farklı dalında görülmektedir. Avrupa merkezîyetçiliğinin ortaya atmış olduğu mali uygulamalardan kaçınmak ekonomik entegrasyonun yoğun bir biçimde yaşandığı mevcut dünya düzeninde ülkelere ciddi dezavantajlar getirmektedir. Bu sebepten dolayı hem doktrinler hem vergi uygulamaları hem de bütçe uygulamalarında Avrupa sisteminin dışına çıkmak oldukça güçtür.

2.1. Mali Doktrinlerde Avrupa Etkisi

Ekonomik sistemler asgari olarak iki temel durumu incelemek zorundadırlar. Bu konulardan biri neyin üretileceği bir diğeri ise üretilen şeyin nasıl bölüşeceği konusudur. 18. ve 19. yüzyılın klasik iktisatçıları ve günümüzdeki neoklasik akıma mensup muhafazakâr iktisatçılar denetimli bir ekonomide hükümet adına bir planlama biriminin görev yapacağını ve planlama konusunda rol üstleneceğini savunurlar. Liberal ekonominin temellerine bakıldığında sadece ilgili yüzyıllarda değil Magna Carta'dan beri yansımalarının olduğu görülmektedir (Berktaş, 2014, s. 58; Scruton, 1996, s. 312). 18. yüzyıl Rönesans ve Reform'dan etkilenen Avrupa'nın dünyanın diğer kısımlarını farklı bir gelişme yönüne eviren ekonomik, sosyal ve siyasal dönüşümlerin yaşandığı bir yüzyıl olmuştur. 19. Yüzyılda ise bir önceki yüzyılın etkisi ile siyasal ideolojilerin meydana geldiği ve akabinde etkisini arttırdığı bir yüzyıl olmuştur (Örs, 2014, s. 1). Bu kapsamda Merkantilizm, Fizyokrasi, Marksizm, Klasik İktisat ve Keynesyen İktisat kapsamında pek çok mali çözümleme mevcut olup bu çözümlemeler ülkelerin maliye yapılarını şekillendirmişlerdir. Keynesyen iktisat dışındaki diğer düşünce sistemleri Avrupa'da ortaya çıkmış ve etki alanları önce Avrupa olup ardından dünyanın pek çok yerinde kendini göstermiştir.

Ortaçağ'ın sona ermesi neticesinde ortaya çıkan Merkantilizm yeni dünya düzeninde önemli düzeyde iktisadi ve mali yansımalar barındırmaktadır. Merkantilizm başlıca temsilcileri; Jean Bodin, Thomas Miles, Thomas Mun, Antonia Serra, Montaigne ve Jean Baptiste Colbert gibi önemli kişilerdir (Brasseul, 1997, s. 150). Merkantilizm ilk olarak 16. yüzyılda ortaya çıkmış bir düşünce sistemidir. Temelde merkantilizm ülkelerin ihracatını arttırmayı ithalatı ise azaltmayı önermektedir. Merkantilizm müdahaleci maliye politikasının miladı olarak kabul edilmektedir. En önemli müdahale aracı olarak da yüksek gümrük vergilerinin kullanılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu kapsamda 1651 yılında yancı gemilerin İngiltere kıyılarındaki ticaretine yasak getirilmiştir. 1764 yılında şeker ve pekmez ithalatına yüksek vergiler konulmuş olup bu şekilde maliye politikası uygulanmıştır (Hotunluoğlu ve Yavan, 2021, s. 53). 1450-1750 yılları arasında Merkantilizm, batı Avrupa felsefesi dahilinde pek çok ülkede uygulanmış olup tarihsel süreç içerisinde ayrı uygulama modellerini barındırmıştır. Merkantilizm uygulamaları arasında İspanyol Merkantilizmi, Fransız Merkantilizmi ve İngiliz Merkantilizmi gibi farklı yaklaşımlar bulunmaktadır (İslatince, 2009, s. 16-19).

Bir diğer önemli mali doktrin olan Fizyokrasi, Merkantilizm'e karşı geliştirilmiş olup maliyenin pek çok alanını kapsayan bir doktrin durumundadır. Fizyokrasi doktrini hem maliye biliminin doğuşunu sembolize etmekte olup hem de sonraki dönemlerde pek çok maliye temelli olgunun çözümlenmesine neden olmuştur (Ay, 2024, s. 160). Merkantilizm'in kişi özgürlüklerine devlet müdahalesi ile etki ediyor olması Avrupa'da pek çok düşünürü rahatsız etmiştir. Ekonomik olayların doğal düzen içerisinde gerçekleşebileceği ilkesi üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Bu doktrinin en önemli temsilcisi Dr. Quesnay'dır. Fizyokrasi'nin doğduğu ülke de bir Avrupa ülkesi olan Fransa'dır (İslatince, 2009, s. 20).

Dünya'nın büyük bir bölümünü önemli ölçüde etkileyen ve Maliye bilimi üzerinde de yadsınamayacak düzeyde etkisi bulunan Sosyalizm, ekonomik ve siyasal bir teoridir. Sosyalizm kelimesi Fransa ile İngiltere'de yaklaşık olarak 1830-1840'lı yıllarda kullanılmaya başlayan bir sözcüktür. İlk defa ise 1832 yılında Pierre Leroux tarafından kullanılmıştır. Leroux'un bireyciliğin zıttı olarak kullandığı bu sözcük zaman içerisinde insan haklarının ekonomik ve sosyal bir temelde ele alınmasını amaçlayan yeni bir toplum düzeni perspektifinde yeni anlamlar kazanmıştır (Sarica, 1973, s. 169). İngiliz ekonomi politikası, Fransız sosyalizmi ve Alman felsefesi Karl Marx'ın ve Friedrich Engels'in düşüncesini oluşturan üç temel durumdur. Marx'ın siyasal ve düşünce çerçevesindeki ilk etkileşiminin kendisi gibi Almanya doğumlu olan Hegel'in fikirleri kapsamında oluştuğunu söylemek doğru olacaktır (Bekmen, 2014, s. 173). Sosyalizmi genel hatları ile üçe ayırmak gerekmektedir. Bunlar ütopyik sosyalizm, bilimsel sosyalizm ve anarşizmdir. Ütopyacı sosyalizm kapsamında Fransız düşünürlerden Saint Simon, Charles Fourier, Louis Blanc ve Louis Auguste Blanqui'nin önemli tespitleri bulunmaktadır. İngiliz ütopyacı sosyalistler arasında da Robert Owen de bu konuda etkili bir diğer isimdir. Bilimsel sosyalizm ise Karl Marx ve Friedrich Engels'in kurucuları olduğu diğer adı Marksizm'in kurucularıdır (Sarica, 1973, s. 169). Sosyalist ülkelerde mali politika ücret, fiyat, sosyal sigorta ile kredi ve faiz politikalarının bir unsurunu oluşturmaktadır. Mali politikalar aynı zamanda tüketim fonu ve birikim fonu olmak üzere iki temel amacın olabildiği adına çalışmaktadırlar. Bununla birlikte sosyalist ülkelerde kamu, yaratmış oldukları ürünlerin yapısı ve miktarları karşılığında net gelirlerini muamele vergisi adıyla bütçeye transfer etmişlerdir. Bunlara ek olarak da sosyalist ülkelerde üretim faktörlerinin mülkiyeti devletin olduğundan dolayı vatandaşlarının ödeyecekleri gelir vergileri bütçe içerisinde çok küçük bir paya sahip olmaktadır (Şener, 1978, s. 59-62). Sosyalizm de diğer düşünce sistemleri gibi Avrupa odaklı başlayıp dünyanın pek çok ülkesinde etkilenilen bir ideoloji olmuştur.

Bir diğer önemli doktrin olan Klasik İktisat'ın öncüsü Adam Smith'tir. Pek çok mali konuda Klasik İktisat öncü olmuş ve diğer dünya ülkelerinin mali yapılarını etkilemiştir. Klasik maliyenin kamu harcamalarına bakışı mümkün mertebe az harcama yapılması gerektiğidir. Kamu harcamalarının artması halinde vergilerin artacağı fikri öne sürülmüş olup bu durumun devlet müdahalesinin kapsamını arttıracak ve bunun istenmeyen bir durum olduğu belirtilmiştir (Özbilen, 2010, s. 120). Bununla birlikte klasik anlayış verginin tarafsızlığı ilkesini ilk defa savunmuş olup müteşebbislerin kararlarının olumsuz etkilenmemesi gerektiği belirtilmiştir (Pehlivan, 2018, s. 99). Yine vergileme ilkelerini bilimsel çerçevede ilk defa inceleyen bilim insanı Adam Smith olmuştur. Adam Smith'in vergileme ilkeleri adalet ilkesi, kesinlik ilkesi, uygunluk ilkesi ve iktisadilik ilkesi biçimindedir (Egeli ve Karakoyun, 2019, s. 67-68). Klasik iktisadın bir diğer temsilcisi olan Britanyalı David Ricardo da verginin sermaye birikimini engellememesi gerektiğini, toprak rantının vergilendirilmesinin gerektiğini, dolaysız vergilere yoğunlaşılması gerektiğini ve vergilerin üretim maliyetlerini arttırmaması gerektiğini belirtmiştir (Ricardo, 1997).

2.2. Vergi Türlerinde Avrupa Etkisi

Vergi türleri üzerinde Avrupa'nın önemli etkisi bulunmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde Fizyokrasi doktrini ile birlikte ortaya çıkan tek vergi sistemi maliye bilimi için önemli bir dönüm noktası olmuştur. O dönemde tek vergi uygulaması ile verginin nereden alınması konusunda herhangi bir görüş birliği olmamakla birlikte güncel vergi sistemleri içerisinde o dönemki tek vergi sistemi öncü olmuştur. Pek çok tek vergi sistemi sonraki dönemlerde ortaya çıkmış olup bunlar arasında Sermayenin Esas Alındığı Tek Vergi Sistemi Görüşü, Enerjinin Esas Alındığı Tek Vergi Sistemi Görüşü, Arazideki Değer Artışının Esas Alındığı Tek Vergi Sistemi Görüşü gibi uygulamalar mevcuttur (Kara, 2022, s. 45-57).

Günümüzde kullanılan vergi türleri ile ilgili tarihsel süreç incelendiğinde yine bir Avrupa etkisi ile karşılaşmaktadır. Bu kapsamda gelir vergisi, kurumlar vergisi, katma değer vergisi ve özel tüketim vergisi gibi bugün dünyanın pek çok ülkesinde kullanılan vergi türlerinin orijininin Avrupa ülkeleri olduğu görülmüştür.

William Pitt, İngiliz Vergi Sistemi üzerinde önemli çalışmaları olan bir siyasetçidir. Adam Smith'in fikirlerinden esinlenmiş olup bu doğrultuda başbakanlığının ardından Adam Smith ilkeleri konusunda parlamentoda pek çok çalışma yürütmüştür. Modern gelir vergisi konusunda pek çok tartışma olmakla birlikte ilk uygulamalarından birisi William Pitt tarafından gerçekleştirilmiştir. 1793 yılında Fransa ve Britanya arasındaki savaş ekonomik anlamda Britanya'yı olumsuz etkilemiştir. Bu kapsamda Pitt, 1799 yılında gelir

vergisi uygulamasına geçmiştir. 200 Sterlin'in üzerindeki tüm gelirler yıllık %10 oranında vergilendirilmiş olup, 60-200 Sterlin arasındaki gelirler %1 ile %10 arasında kademeli olarak vergilendirilmiştir. 60 sterlin ve altındaki gelirlerden ise gelir vergisi alınmamıştır. Kurumlar vergisi de daha önceleri ayrı bir vergi türü değilken 1965'te ayrı bir kurumlar vergisi uygulamasına geçmiştir. (UK Parliament, 2025; Goode, 2025). Avrupa ülkelerinin vergi sisteminden ve vergi türlerinden esinlenmenin önemli bir örneği de Türkiye'dir. 1949-1959 yılları arasında Almanya Vergi Sistemi'nden yararlanılarak Türkiye'de vergi reformları yapılmıştır. Bu kapsamda 1950 yılındaki Gelir Vergisi Kanunu, 1947 yılında görüşülüp meclise sunulan, 1949 yılında kabul edilen ve 1950 yılından itibaren uygulamaya konan Kurumlar Vergisi Kanunu ve Vergi Usul Kanunu'nda Alman Vergi Sistemi'nin etkisi oldukça fazladır (Kayan, 2000, s. 85).

KDV'nin tarihçesi ile ilgili de tam bir kesin durum olmamakla birlikte 1918 yılında Alman iş insanı Wilhelm Von Siemens tarafından ilk defa tasarlandığı ile ilgili pek çok bilgi bulunmaktadır. Ortaya atılan bu fikir önemli bir teknik iyileştirme olarak görülmüş olup 1954 yılında Fransa ve ardından 1968'de Batı Almanya başta olmak üzere öncelikle pek çok Avrupa ülkesinde ardından dünyanın neredeyse tamamına yakınının vergi sistemleri içerisinde yer alan bir harcama vergisi olmuştur (James, 2011, s. 15; Britannica, 2025).

Özel Tüketim Vergisi'ne bakıldığında da yine Avrupa etkisi görülmektedir. Geçmişte vergi idarelerinin ilkel yapısından kaynaklı olarak olarak zorunlu tüketim mallarından özel tüketim vergisi alındığı bilinmektedir. Orta Çağ'da tuz üzerinden alınan vergiler Avrupa devletleri arasında oldukça popüler hale gelmiştir. 16. ve 17. yüzyıllarda Hollanda'da özel tüketim vergisi uygulamaları ile karşılaşmaktadır. Özel Tüketim Vergisi'nin Hollanda'dan diğer Avrupa ülkelerine yayıldığı düşünülmektedir. Sonraki süreçte bu verginin örneklerine Almanya ve İngiltere'de rastlanılmaktadır (Cnossen, 2005, s. 1). Avrupa'da etkili olan ve zamanla pek çok ülkenin vergi sistemi içerisinde yer bulan bu vergi türü son süreçte Avrupa Birliği mevzuatına uyum çerçevesinde bazı ülkelerin vergi sistemlerinde güncellemelere sebep olmuştur. Bu kapsamda ülkeler Avrupa Birliği'nin planladığı şekilde bir özel tüketim vergisi uygulaması ile ilgili çalışmalar yapmışlardır.

2.3 Bütçe Üzerinde Avrupa Etkisi

Bütçe ifadesi ilk kez gelir ve giderlerin denge durumunu ifade eden bir belge anlamında kullanılmıştır. Kelime özü itibariyle Latince olup Fransızca "bougette", İngilizce ise "budget" kelimeleri ile kullanılmıştır. 18. Yüzyılda İngiltere'de Maliye Bakanı her sene bütçe görüşmelerinin başladığı tarihte İngiltere'nin gelir ve gider tahminlerini çantayı açıp sunumu üzerine "opening the budget" ifadesi bütçenin parlamentoya sunulması anlamında kullanılmıştır (Pehlivan, 2018, s. 205). 1215 yılında İngiltere'de halk Magna Carta ile Kral olan Yurtsuz John'un fazla vergi almasına karşı çıkmıştır. 1689 yılında Haklar Bildirgesi (Bill of Rights) ile de kralın her istediği şeye vergi koyabilme yetkisi elinden alınmıştır. Akabinde bu hak temsilcilerden meydana gelen parlamentoya verilmiştir. Bu olaydan itibaren bütçede gelirler kısmı üzerinde söz sahibi olan kurum parlamento olmuştur. 1787 tarihinde de Consulated Fund Act ile devletlerin gelir ve giderleri beraber değerlendirilmiş olup kamu giderleri ile ilgili daha fazla analiz ve değerlendirme yapılmıştır (Özbilen, 2010, s. 363). Fransa'da ise İngiltere'ye kıyasla bütçe hakkı kavramı daha ileri tarihlerde tartışılmaya başlanmıştır. J.J. Rousseau Ekonomi Politik kitabında yöneticilerin lüks tüketimlerini eleştirmektedir. J. Bodin ve Montesquieu ise devletin gelir ve giderleri ile ilgili söz sahibinin kral değil halk olduğunu eserlerinde belirtmişlerdir. 1789 Fransız ihtilalinin akabinde yeni meclis milletin izni olmadan yeni vergi çıkarılamayacağı maddesi ile birlikte bütçe kanununu çıkarmıştır. Günümüzdeki mevcut bütçe hakkı formu ise Fransa'da 1862 tarihinde "Genel Kamusal Muhasebe Kararnamesi" ile meydana gelmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nda ise Tanzimat Dönemi'ne kadar bütçe hakkına rastlanılmamakla birlikte yetkilerin padişahta olduğu bilinmektedir (Gölçek, 2014, s. 136-137). Almanya'da ilk bütçe düzenlemelerine 15. yüzyılın sonlarında rastlanılmaktadır. İlk bütçe denemesi ise 1689 yılında Prusya'da gelir ve giderlerin bütçede belirtilmesi ile yapılmıştır. 48 yıl boyunca krallık yapan I. William döneminde ise bütçe fikri resmen kabul edilmiştir (Şener, 1983, s. 20-21). 19. yüzyılda ise Landtag adlı meclise gelir ve giderlerin tutulması görevi verilmiştir. 1850 anayasası ile bütçe hakkını kullanma yetkisi verilen meclis savunma giderlerinin arttırılması kapsamındaki bütçe teklifini 1862 yılında onaylamamıştır. Ardından üst meclis ve kralın onaylaması ile bütçe teklifi kabul olmuştur (Edizdoğan, 2008, s. 29).

2.4. Gelir Kavramı ve Uluslararası Maliyede Avrupa Etkisi

Kaynak Teorisine göre gelir Alman İktisatçı Frederich B.W. tarafından ortaya atılmıştır. Bu doğrultuda düzenli bir biçimde bir kaynaktan sağlanan ya da sağlanması mümkün olan değerler olarak açıklanmıştır. Bir diğer teori olan net artış teorisi ise yine bir Alman İktisatçı olan George Schantz tarafından açıklanmıştır. Bu kapsamda bir unsurun gelir olabilmesi için düzenli olarak sağlanma zorunluluğu bulunmadığı belirtilmiş olup bu teori kapsamında servette net bir artışa neden olan her türlü kazanç gelir olarak ifade edilmektedir (Aktan vd. 2012, s. 71). Öz olarak bu teori belirli bir dönemde mükellefin servet artışı şeklinde açıklanmaktadır (Plasscheart, 1977, s. 536).

Uluslararası maliye kapsamında da önemli bir Avrupa etkisi görülmektedir. 1950'li yıllara kadar uluslararası mali konular kapsamında pek çok çalışma bulunmamaktadır. Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kuran Roma Antlaşması 1957 yılında imzalandıktan sonra mali olayların uluslararası boyutu dâhinde çalışmalar büyük önem kazanmıştır (Pehlivan ve Öz, 2019, s. 13). 17. ve 18. yüzyıllarda Avrupa'da küresel ticaretin yaygınlaşması ile başlayan sürecin ilk adımı olan ve 1648'de imzalanan Westphalia Antlaşması'ndan bu yana uluslararası maliye alanında Avrupa ülkelerinin ciddi biçimde söz sahibi oldukları pek çok tarihsel olay ve süreç ile karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç

Avrupa kıtası ülkeleri yaşamın pek çok alanında diğer ülkelere rol model olmuşlardır. Bu etkinin pek çok nedeni bulunmaktadır. Bu nedenlerin bazıları arasında ekonomik güç, tarihsel-toplumsal olayların sindirilmesi, meydana gelen savaşların ardından bir barış atmosferinin yaratılması ve bu doğrultuda adımların atılması sayılabilir. Son dünya savaşında Müttefik Devletler arasında yer alan İngiltere ve Fransa'nın, Mihver Devletler arasında yer alan Almanya ve İtalya ile çok kanlı bir savaş yaşamasının ardından Avrupa Birliği çatısında bir araya gelmeleri ve birlikte hareket etmeleri önemli bir örnektir. Bu durum Avrupa kıtasını tarihsel güç ve düşünce sistemi ile pek çok alanda öncü kılmıştır. Avrupa'nın pek çok alanda olduğu gibi maliye alanında da öncü olduğunu söylemek gerekir. Merkantilizm'den başlayan süreç ile birlikte pek çok önemli doktrinin çıktığı yer Avrupa kıtası olmuş ve bu doktrinlerin önemli temsilcileri Avrupalı düşünürler olmuştur. Ardından modern vergi sistemlerinin temellerini oluşturan vergi türlerinin de ortaya çıktığı yer genellikle Avrupa kıtası olmuştur. Bu husus maliyedeki pek çok kavramın tanımlanmasından maliye politikalarına eklenmesine, bütçe kapsamındaki pek çok durumda da geçerliliğini göstermiştir. Burada asıl üzerinde tartışılması gereken mesele Avrupa'nın maliye tahakkümünün sebeplerini sorgulamaktır. Tarihsel bağlamda Avrupa'nın sadece başarıya ulaştığı veya ticaret engellerini ortadan kaldırmak adına uygulamalar yaptığı görülmemektedir. Aksine pek çok kez de ortaya atılan bir teoremin Avrupa dışında uygulanmasını sağladığı ve sonuçlarına göre mali sistemlerine entegre edildiği görülmektedir. Bu durum maliye biliminin de aslında pek çok politik, sosyal ve sosyolojik durumdan farklı sonuçlara gebe olmadığını da göstermektedir.

Ülkelerin kendi dinamikleri doğrultusunda Maliye uygulamaları geliştirmesi gerekmektedir. Tüm dünyada önemli bir yeri olan ve pek çok ülkenin uygulamak istediği Finlandiya Eğitim Sistemi'nin Finlandiya'nın dinamikleri ile şekillendiği ve her yerde uygulanmasının doğru olmayacağı fikri ile maliye temelli uygulamaların da her ülkede uygulanmaması gerektiği fikri benzerlikler göstermektedir. Kısa vadede bu durumun ortadan kalkması pek olası görülmemektedir. Neoliberal politikaların her geçen gün etkisini arttırdığı bir ortamda ekonomi ve maliye temelli eğitim müfredatları bile bu doğrultuda şekillenirken bu durumun ortadan kısa sürede kalkacağı fikri inandırıcı olmayacaktır. Bu doğrultuda maliye bilimini mümkün olduğu kadar ülke dinamikleri doğrultusunda şekillendirmek gerekmektedir.

Tüm bunlarla birlikte özellikle II. Dünya Savaşı akabinde Keynesyen İktisat öncülüğünde maliye alanındaki tahakkümün Avrupa'dan ABD'ye yöneldiğini söylemek gerekmektedir. Bu durumun devamında neoliberal ekonomi uygulamalarının dünyanın pek çok ülkesinde etkili olması, Eski ABD Başkanı Ronald Reagan'ın danışma kurulu üyelerinden olan ve arz yönlü iktisat savunucusu olan Arthur Laffer'in devamında mevcut ABD Başkanı Donald Trump'ın 2016 seçimlerinde ekonomi danışmanlığını yapması, arz yönlü ekonominin popülaritesinin pek çok ülkede artmasına neden olmuştur. Üstünlüğün ABD'ye geçmesi Avrupa özelinde tamamen etkisizlik anlamına gelmemekle birlikte pek çok alanda halen Avrupa temelli yaklaşımların dünyanın pek çok yerinde büyük bir ilgiyle izlendiği ve etkileşimin sürdüğünü de belirtmek gerekmektedir.

YAZAR BEYANI

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı: Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Etik Kurul Onayı: Bu araştırma etik kurul izni gerektiren analizleri kapsamadığından etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Yazar Katkıları: Yazarın katkısı %100'dür.

Çıkar Çatışması: Yazar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Acemoğlu, D. ve Robinson, J. A. (2013). *Ulusların düşüşü*. Doğan Egmont Yayıncılık.
- Aktan, C. C., Dileyici, D. ve Vural, T. (2012). *Vergi ne üzerinden alınmalı? Vergi konusunun seçiminde optimalite ve meşruiyet*. C.C Aktan, A. Kesik, D. Dileyici. (Ed), Yeni Maliye içinde. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- Amin, S. (2014). *Avrupa-merkezcilik bir ideolojinin eleştirisi*. Yordam Kitap
- Ay, Ş. (2024). Fizyokrasi doktrini, tartışmalar ve maliye. *Journal of Institute of Economic Development and Social Researches*, 9(35), 159-169. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15014289>.
- Başaran, D. (2021). *Orta çağ Avrupa'sında vergi ve mali olaylar*. H. Ay. (Ed), Düşüncede ve Uygulamada Maliye Tarihi içinde (s. 35-44). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bekmen, A. (2014). *Marksizm praksis'in teorisi*. B. H. Örs, (Ed), 19. yüzyıldan 20. yüzyıla modern siyasal ideolojiler içinde (ss. 165-252). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bektay, F. (2014). Liberalizm tek bir pozisyona indirgenmesi olanaksız bir ideoloji. B. H. Örs, (Ed), 19. yüzyıldan 20. yüzyıla modern siyasal ideolojiler içinde (ss. 49-114). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Berend, I. T. (2023). *19. yüzyıl Avrupa iktisat tarihi*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Bowden, B. (2009). *The empire of civilization: The evolution of an imperial idea*. University of Chicago Press.
- Boyraz, B. (2020). Machiavelli'nin insan doğası düşüncesinin siyaset kuramına etkisi. *Akdeniz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20 (1), 90-110. <https://doi.org/10.25294/auibfd.734208>.
- Brasseul, J. (1997). *Histoire des faits économiques de l'Antiquité à la révolution industrielle*. Armand Colin
- Britannica. (2025). *Britannica money value-added tax*. (<https://www.britannica.com/money/value-added-tax>). Erişim Tarihi: 22 Mart 2025
- Cnossen, S. (2005). *Economics and politics of excise taxation*. S. Cnossen, (Ed), Theory and practice of excise taxation içinde (ss. 1-19). Oxford University Press.
- Çolak, M. (2013). *Kristof Kolomb Atlantik'ten yeni dünyaya*. Gönül Yayıncılık.
- D'appollonia, A. C. (2010). *Avrupa ulusalcılığı ve Avrupa birliği*. A. Pagden, (Ed), Avrupa fikri içinde (ss. 195-214). Ayrıntı Yayınevi.
- Davutoğlu, A. (2001). *Stratejik derinlik*. Küre Yayınları.
- Doğan, A. ve Demirci-Çakıroğlu, Z. (2021). *İlk çağ'da vergi ve mali olaylar*. H. Ay, (Ed), Düşüncede ve uygulamada maliye tarihi içinde (s. 19-34). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Edizdoğan, N. (2008). *Kamu bütçesi*. Ekin Yayınevi.
- Egeli, H. ve Karakoyun, F. (2019). *Kamu maliyesi*. Nobel Yayıncılık.
- Fanon, F. (2014). *Yeryüzünün lanetlileri*. Versus Kitap.
- Fontana, B. (2010). *Napolyon imparatorluğu ve ulusların Avrupası*. A. Pagden, (Ed), Avrupa fikri (s. 136-149). Ayrıntı Yayınları.
- Goode, R. B. (2025). *Britannica money*. (<https://www.britannica.com/money/income-tax>). Erişim Tarihi: 15 Mart 2025
- Gölcek, A. G. (2014). Bütçe kavramı ve bütçe kakkı: Tarihsel bir inceleme. *Vergi Raporu*, 182, 132-139.
- Günay, E. (2020). Orta Çağ toplumlarının iktisadi uygulamaları ile iktisadi düşüncelerinin özellikleri: Orta Çağ'da İslam ve batı medeniyeti karşılaştırması. *Journal of Islamic Research*. (1), 72-88. <https://www.islamiarastirmalar.com/wp-content/uploads/2023/11/5-4.pdf>.
- Hale, J. (1993). *The civilization of Europe in the renaissance*. Harper Collins.
- Heller, A. ve Feher, F. (1993). *Postmodern politik durum*. Öteki Yayınevi.
- Hotunluoğlu, H. ve Yavan, S. (2021). *Yeni çağda vergi ve mali olaylar*. H. Ay, (Ed), Düşüncede ve uygulamada maliye tarihi içinde (ss. 45-64). Nobel Akademik Yayıncılık.

- İstalinçe, H. (2009). *İktisadi sistemler Kapitalizm & Sosyalizm*. Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- James, K. (2011). "Exploring the origins and global rise of VAT." The VAT Reader. Tax Analysts. 15-22. (https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2291281). Erişim Tarihi: 24 Mayıs 2025
- Kara, B. (2022). Tarihsel süreçte tek vergi sistemi: Türleri itibariyle değerlendirilmesi. *Liberal Düşünce Dergisi*, 27(108), 45-62. <https://doi.org/10.36484/liberal.947209>.
- Kayan, A. (2000). Verginin tarihsel gelişimi ve sebep olduğu bazı önemli olaylar. *Maliye Dergisi*, 135, 80-87. (<https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/09/AhmetKAYAN.pdf>). Erişim Tarihi: 06 Mayıs 2025.
- Merriman, J. (2020) *Modern Avrupa tarihi*. Say Yayınları.
- Örs, B. (2014). *19. yüzyıldan 20. yüzyıla modern siyasal ideolojiler*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Özbilen, Ş. (2010). *Kamu maliyesi*. Gazi Kitabevi.
- UK Parliament. (2025). (<https://www.parliament.uk>: <https://www.parliament.uk/abot/living-heritage/transformingsociety/private-lives/taxation/overview/incometax/>). Erişim Tarihi: 11 Haziran 2025
- Pehlivan, O. (2018). *Kamu maliyesi*. Celepler Matbaacılık.
- Pehlivan, O. ve Öz, E. (2019). *Uluslararası maliye ve vergilendirme*. Celepler Matbaacılık.
- Plasschaert, S. R. F. (1977). *The definition of gross taxable income in schedular or global income taxes*. Bulletin for International Fiscal Documentation, 31(12), 539-544.
- Ricardo, D. (1997). *Ekonomi politiğin ve vergilendirmenin ilkeleri*, Belge Yayınları.
- Pocock, J. G. A. (2010). Kendi tarihleri içinde bazı Avrupalılar. A. Pagden, (Ed), *Avrupa Fikri içinde* (ss. 70-88). Ayrıntı Yayınları.
- Sarıca, M. (1973). *100 soruda siyasi düşünce tarihi*. Gerçek Yayınevi.
- Said, E. (2005). *Kültür ve emperyalizm*. Hil Yayınları.
- Scruton, R. (1996). *A dictionary of political thought*. Macmillian Publishers.
- Solnon, J. F. (2024). *Osmanlı İmparatorluğu ve Avrupa*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Şener, O. (1978). *Sosyalist maliye düzeni*. (<https://acikerisim.uludag.edu.tr/server/api/core/bitstreams/45fce99b-aedb-4890-812c-0d888d4adc9f/content> adresinden alındı). Erişim Tarihi: 28 Nisan 2025
- Tulga, D. (2013). *Dünya tarihi*. NTV Yayınları.
- Wallerstein, I. (2005). *Yeni bir sosyal bilim için*. Aram Yayıncılık.
- Wallerstein, I. (2007). *Avrupa evrenselciliği iktidarın retoriği*. Aram Yayıncılık.
- Wallerstein, I. (2021). *Bildiğimiz dünyanın sonu yirmi birinci yüzyılın sosyal bilimi*. Metis Yayınları.
- Yereli, A. B. (2021). *İktisat tarihi içinde maliye tarihinin başlangıcı: Devletin ortaya çıkışı*. H. Ay, (Ed), *Düşünce ve uygulamada maliye tarihi içinde* (ss. 1-18). Nobel Akademik Yayıncılık.

Extended Abstract

Research Questions and Purpose

The primary objective of this study is to explore the historical basis and reasons behind the European continent's influence on public finance science, which began centuries ago and continues to this day. This influence has been particularly evident in recent times and continues to be prevalent in many parts of the world today. Another objective of the study is to identify the fundamental reasons why many countries, despite being geographically distant from Europe, have copied their financial practices from Europe. The study also aims to answer several questions. First, what are the reasons for Europe's significant influence on fiscal systems? Then, what has been Europe's historical influence on modern tax systems, budgets, international finance, and the ideologies that influence it? Furthermore, the aim is to explore how the relationship between public finance science and disciplines such as history and sociology has influenced Europe's dominance of fiscal affairs. These questions constitute the study's fundamental research questions.

Limitation

This study emphasizes the coexistence of public finance science with states, focusing on fiscal practices from the 17th century to the present. Ancient and medieval practices are partially addressed and omitted for further elaboration. Furthermore, because it is a public finance science, not all fiscal-based elements are examined; instead, the study covers ideologies, tax types, budgets, the concept of income, and international finance. Examples are also included in the study when examining topics such as ideologies and tax types.

Methodology

In this study, a literature review was conducted to understand Europe's historical contribution to public finance science. The literature review was conducted within the scope of both fiscal and European Universalism and Eurocentrism. In this context, relevant research was synthesized. The resulting social, political, and economic influences were explored, along with their impact on fiscal matters.

Results

It is known that ideas originating in the US have recently become influential in many areas worldwide. This also applies to public finance. However, when examining the historical process of public finance science, the influence of the European continent is clearly evident. This influence has spread across a very wide geography, especially since the modern era, and many financial systems and structures continue to follow the European model. Beginning with mercantilism, Europe has been the birthplace of many important doctrines, and European thinkers have been the key representatives of these doctrines. Subsequently, the tax types that form the foundations of modern tax systems have also generally emerged from Europe. This has proven valid in many situations, from the definition of many concepts in finance to their incorporation into fiscal policies. The main point to be discussed here is to question the reasons for Europe's fiscal dominance. Historically, Europe does not merely achieve success or implement practices aimed at eliminating trade barriers. On the contrary, it is observed that it has repeatedly ensured that a theory was applied outside Europe and, based on its results, integrated into fiscal systems. This situation also demonstrates that public finance science is not inherently susceptible to consequences that differ from many political, social, and sociological situations. Countries need to develop fiscal practices in line with their own dynamics. The idea that the Finnish education system, which holds a significant place globally and is sought by many countries, has been shaped by Finland's dynamics and that its implementation everywhere would be inappropriate is similar to the idea that fiscal-based practices should not be implemented in every country. This situation is unlikely to disappear in the short term. In an environment where neoliberal policies are increasingly influential, even economics and finance-based educational curricula are being shaped in this direction, and the idea that this situation will disappear quickly is unconvincing. Therefore, public finance science should be shaped as much as possible in line with national dynamics. Another important aspect is the impact of Eurocentrism on the social structure of the European continent. This is evident in many issues, especially economic and sociological events, and determines the continent's common perspective on other countries.